

Techniki malarskie i graficzne

Opracowała
mgr Jolanta Bajorek

Techniki malarskie, graficzne, z wykorzystaniem tworzyw nietypowych: odpadowych, ekologicznych, masy solnej, masy papierowej, gliny oraz techniki zaczerpnięte ze sztuki ludowej, rzemiosła i rękodzieła artystycznego wykorzystywane w pracy z dziećmi w przedszkolu.

I. METODA MALOWANIA DZIESIĘCIOMA PALCAMI (FINGER PAINTING)

Wykorzystuje się tu naturalną skłonność dzieci do bawienia się w substancjach o konsystencji błota. Dziecko jest dokładnie instruowane, co ma robić. Otrzymuje ono duży arkusz papieru i farby, a jego zadaniem jest namalowanie jakiegoś obrazka. Pozostawia mu się zupełną swobodę. Malowanie odbywa się dłońmi i palcami. Metoda ta uwalnia dziecko od zahamowań, pokonuje lęk, wzmacnia wiarę w jego możliwości, pobudza do ekspresji. Metoda spełnia funkcje diagnostyczne. Traktowana jest jako technika projekcyjna. Bierze się tu pod uwagę stosunek dziecka do tworzywa, czas wykonywanego zadania, element ekspresji ruchowej, zachowanie wobec kolorów.

II. MALOWANIE NA WILGOTNYM PAPIERZE – „MOKRE W MOKRYM”

Kartkę z bloku rysunkowego nawilżamy wodą. Na mokrej powierzchni malujemy akwarelami. Kolory powinny się zlewać i łączyć ze sobą, tworząc jednocześnie ciekawe wzory. Obrazek po wyschnięciu ma bardzo delikatne barwy i lekko zaznaczone kontury przedmiotów. Technikę tę można wykorzystać, przygotowując papier do wycinanek lub tło obrazu.

III. MALOWANIE „MOKRE W MOKRYM” NA ZMIĘTYM PAPIERZE

Jest to podobna do omówionej powyżej techniki. Różni się tym, że papier zmięty moczymy, a następnie rozprasowany rękami służy do malowania farbami akwarelowymi na mokrym podkładzie. Niepotrzebny jest kontur wykonany tuszem. Kolorową klejówką można pokryć cały arkusz papieru, a następnie patykiem rysować jakby zdejmując część kleju z płaszczyzny, można również fragmentem grzebienia zaznaczyć różne motywy i szlaki, zygzaki, fale, koła. Do klejówki można dodać piasku bądź trocin w celu uzyskania powierzchni fakturowej.

IV. TECHNIKA ODPRYSKOWA

Na kartce z bloku technicznego szkicujemy rysunek. Dość gęstą farbą plakatową, gwasz lub temperą наносimy na linie naszego rysunku. Po wyschnięciu całą kartkę zamalowujemy czarnym tuszem kreślarskim. Gdy tusz wyschnie, obrazek spłukujemy pod kranem. W czasie zmywania pracę trzymamy na kawałku grubego kartonu lub na innej sztywnej podkładce (mogą do tego służyć deseczki używane podczas

lepienia z plasteliny). Efektem pracy będzie biały rysunek na czarnym tle (woda zmyje tusz z linii pokrytych farbą).

Inną formą tej techniki jest, położenie na kartce z bloku technicznego wyciętych szablonów jakiś elementów i moczenie szczoteczki do zębów w farbie plakatowej i przez drobne siteczko pryskanie na kartkę. Wówczas uzyskujemy piękne tło z białymi niezamalowanymi elementami.

V. MALOWANIE PIASKIEM

Jest to technika zaczerpnięta ze sztuki ludowej Kujaw. Na sztywnej kartce papieru rysujemy przy pomocy kleju biurowego zamierzony temat, najlepiej prosty i szybki w wykonaniu, gdyż klej szybko schnie, a następnie na to sypujemy suchy i drobny piasek. W miejscach zaznaczonych klejem piasek się przylepi i powstanie rysunek fakturowy. Można też przygotować szablon z wyciętym, wzorem, który po przyłożeniu smarujemy klejem, po podniesieniu wysypujemy piaskiem jak poprzednio. Powstaje wzór jak z szablonu, ale wypukły, fakturowy, który po wyschnięciu kleju można malować w dowolny sposób.

VI. MALOWANIE NA SZKLE

(nie mylić z malowaniem farbami witrażowymi)

Wywodzi się ze sztuki ludowej górali. Na początek należy przygotować kolorowy szkic w tym samym formacie co szkło. Szkic podkładamy pod szybę i zaczynamy odwzorowywać to, co jest na szkicu, malując plakatówką lub temperą od najdrobniejszych szczegółów, czekając aż wyschną nanosimy inne drobne elementy aż do większych i całych płaszczyzn.

Spód należy zabezpieczyć, podklejając papierem. Należy pamiętać, że właściwy obraz będzie odwrócony, a zobaczyć go można z drugiej strony. Jeśli praca ma dużo drobnych elementów całość można podkleić kolorowym papierem.

VII. MALOWANIE FARBAMI WINDOW COLOR

Malowanie w tej technice jest bardzo proste. Wystarczy pod odpowiednim półprzezroczystym podkładem (wykonanym z polipropylenu „koszulki do segregatora”) umieścić rysunek z zaznaczonymi wyraźnymi liniami konturowymi, a następnie bezpośrednio na podkładzie zaznaczyć farbą konturową odpowiednie linie. Ważne jest, aby rysunek tworzył zamkniętą całość. Po wyschnięciu farby konturowej (trwa to zwykle ok. 1-2 godzin) przestrzenie zamknięte liniami konturowymi należy wypełnić odpowiednimi kolorami farbek WINDOW COLOR oraz odczekać do wyschnięcia malunku (trwa to 12-24 godz.)

Obrazy uzyskane za pomocą tych farb można odklejać od podłoża i przenosić w inne miejsce dowolną ilość razy, a także naklejone na przykład na oknie malunki w wypadku gdy już są nieużywane przechowywać na „koszulkach do segregatora” w taki sposób, aby razem się nie skleiły.

Jeżeli chcemy, aby obrazek móc wyciąć i zrobić z niego ozdobę np. wiszącą, to należy go wykonać na sztywniejszym podkładzie (okładka na dokumenty).

VIII. RYSOWANIE ŚWIECĄ I MALOWANIE ROZWODNIONĄ FARBĄ

Malujemy świecą na kartce z bloku technicznego proste nieskomplikowane kompozycje np. gwiazdki śniegowe, a następnie pokrywamy kartkę rozwodnioną farbą plakatową, a najlepiej akwarelą.

TECHNIKI GRAFICZNE

I. MONOTYPIE

Tekturę pokrywamy farbą plakatową średniej gęstości i pozostawiamy do lekkiego przeschnięcia (tektura powinna być wilgotna, ale nie mokra). Na tak przygotowaną płytkę nakładamy kartkę papieru i patyczkiem, ołówkiem lub długopisem wykonujemy na niej rysunek. Im mocniej naciskamy, tym ciemniejsza będzie linia naszego rysunku na odwrocie kartki. Wypełnienie konturów rysunku wykonujemy poprzez dociskanie papieru w wybranych miejscach palcami lub patyczkiem. Dobrze jest wcześniej przygotować szkic rysunku i po nałożeniu go na karton z farbą rysować po gotowych liniach (musimy wtedy pracować dość szybko). Następnie odbitkę ściągamy z kartonu i odkładamy do suszenia. Odbitka da nam lustrzane odbicie naszego rysunku.

INNE ŁATWIEJSZE SPOSOBY WYKONANIA MONOTYPII

Tą techniką wykonujemy kompozycję czarno-białą lub wielobarwną przy użyciu farb drukarskich, olejnych lub plakatowych rozprowadzonych na płycie metalowej lub szklanej, kartce papieru. Przez rysowanie patyczkiem na odwrocie kartki położonej na powierzchnię pokrytą farbą otrzymujemy tylko jedną odbitkę. Można też wykonać rysunek ołówkiem na mokrej farbie i położoną na wierzch kartkę mocno docisnąć.

II. ODBIJANKA TIULEM LUB GAZĄ

Do pojemniczka po jogurcie lub innego naczynia wlewamy tusz kreślarski. Zwijamy duży kawałek gazy opatrunkowej i zanurzamy go w tuszu. Wyciągamy gazę z tuszu, lekko odsączamy, rozwijamy w powietrzu, przenosimy na kartkę papieru, nakrywamy drugą i z wyczuciem dociskamy dłońmi. Następnie oddzielamy kartki od gazy

i pozostawiamy do wyschnięcia. Otrzymujemy dwa papiery z wzorem drobniutkiej siateczki.

III. MOZAIKA

Rysujemy prosty kształt, np. zwierzę. Dzielimy rysunek na wyraźne fragmenty ciała – głowa, nogi, tułów, ogon. Kartkę z rysunkiem przykładamy do złożonych razem kilku kartek kolorowego papieru i wycinamy dokładnie wszystkie narysowane fragmenty, tnąc nożyczkami wszystkie warstwy razem. Należy pamiętać, aby kartki pod spodem nie przesuwaly się. Następnie rozdzielamy wycięte kawałki, układamy tyle kolorowych obrazków, ile było kartek papieru, i naklejamy (puzzle) na kartkach.

Możemy też złożyć kartkę na pół narysować połowę jakiegoś przedmiotu o symetrycznym kształcie i wyciąć go nożyczkami, pamiętając, aby nie przeciąć środka kartki w miejscu złożenia. Uzyskujemy wówczas kompozycję symetryczną jednoosiową.

IV. WYCINANKA Z KOLOROWEGO PAPIERU I SZARYCH GAZET

Wykonujemy jakiś projekt obrazka, wycinając i przyklejając na kartkę elementy z kolorowego papieru i gazet.

V. MOZAIKA ZE STEMPLI Z ZIEMNIAKA

Stemple możemy wykonać z różnych dostępnych materiałów – z ziemniaka, marchewki, kapusty, klocków drewnianych, zmiętego papieru, gąbki, gumki do mazania, kartonu, linoleum, plasteliny, sznurka itp. Zwinięty w dowolny sposób sznurek przyklejamy do drewnianego klocka, a wzór z wałeczków plasteliny do klocka lub małych przykrywek do słoiczków, nakrętek. Stemplowanie gąbką: gromadzimy gąbki o różnej wielkości i strukturze. Gąbkę można przycinać do różnych kształtów i wielkości. Nanosimy pędzlem na gąbkę rozcieńczoną farbę plakatową i odciskamy ją na papierze. W zależności od siły nacisku otrzymujemy wyraźniejszy bądź słabszy wzór. Dodatkowe efekty uzyskamy, pocierając papier gąbką w różnych kierunkach (szybkie muśnięcia).

VI. STEMLOWANIE PATYCZKIEM DO CZYSZCZENIA USZU

Na kartkę z bloku rysunkowego nanosimy jakiś szablon obrazka, a następnie wypełniamy go mocząc patyczek w farbie plakatowej.

VII. STEMLOWANIE Z SZABLONAMI

Wycinamy z brystolu szablon (np. zwierzęcia) w ten sposób, aby pozostawić w całości dziurę po wyciętej postaci. Przygotowujemy

tampon ze zwiniętej gazy i tusz kreślarski na spodeczku. Na kartce papieru układamy karton po wyciętym szablonie (z dziurą), lekko zamaczamy tampon w tuszu i odbijamy go w wolnym miejscu. W zależności od siły nacisku i ilości nabranego tuszu otrzymujemy słabszy bądź mocniejszy wzór z gazy. Tamponem uderzamy z góry pionowo lub pocieramy papier w różnych kierunkach (wtedy jednak tracimy fakturę gazy). Po ściągnięciu szablonu otrzymujemy odbitkę zwierzęcia. Tym samym sposobem możemy dodrukować kolejne elementy kompozycji, stosując technikę nakrapiania. Miejsca odkryte nakrapiamy farbą, strząsając ją z pędzla lub szczotki do zębów.

VIII. FROTAŻ

Tą techniką możemy we wspaniały sposób uzyskać na kartce z bloku rysunkowego np. kształt liścia (najlepiej nadaje się liść nie wysuszony, gdyż inny się łamie).

Pod kartkę układa się liście np. klonu, dębu, lipy, kasztanowca stroną z żyłkami ku górze kartki i kredkami woskowymi, a najlepiej bambino (nie ołówkowymi).

Rysuje się ukosem kredek po całej kartce jakby tło. Należy pamiętać, aby rysować w jedną stronę – wtedy to ma lepszy efekt.

INNE TECHNIKI

I. BARWIENIE PAPIERU: WZORY NA FARBIE KLEJOWEJ

Kartkę papieru malujemy w całości farbą klejową, nakładamy na nią drugą i dociskamy dłońmi. Po rozdzieleniu kartek otrzymany na nich przypadkowe, ciekawe wzory. Jeżeli zamiast dłoni użyjemy grzebienia lub linijki, otrzymamy papier w paseczki. Papier barwimy jednolicie lub kilkoma kolorami.

II. BARWIENIE TUSZEM

Na mokry papier (może być brystol) spuszczaamy kolorowe krople tuszu kreślarskiego (z pędzla, kropłomierza lub bezpośrednio z buteleczki). Tusz zacznie się zlewać, tworząc kolorowe, nieregularne plamy. Jeżeli całość delikatnie posypimy w paru miejscach solą kuchenną, uzyskamy dodatkowy efekt.

III. BARWIENIE RURKĄ DO NAPOJÓW

Mocno rozcieńczone dowolne farby wodne lub tusze spuszczaamy dużymi kroplami na papier i za pomocą plastikowej rurki do napojów rozdmuchujemy je w różne strony (dmuchamy dość mocno). W zależności od kierunku rozdmuchiwania otrzymujemy różnej grubości „niteczki”. Najcieńsze wzorki uzyskamy wówczas, gdy trzymamy rurkę

pionowo do papieru i w trakcie dmuchania poruszamy nią energicznie w różnych kierunkach.

IV. BARWIENIE LINIJKĄ

Na kartkę z bloku technicznego wyciskamy z tuby kilka kolorów farby temperowej. Przykładamy linijkę i mocnymi pociągnięciami rozprowadzamy farbę po całej kartce. Można oczywiście użyć innych farb, jednak tuby są wygodniejsze w użyciu.

V. WZORY DO MALOWANIA SZTUCZNYM ŚNIEGIEM NA SZKLE

Szablony powinny być przygotowane na grubym kartonie lub papierze akwarelowym, ponieważ jest bardziej odporny na działanie wody. Przygotowane szablony mocujemy do szyby taśmą klejącą i korzystając ze sztucznego śniegu наносimy wzór na szybę.

VI. TECHNIKI OPARTE NA MODELOWANIU, KONSTRUOWANIU

Do modelowania mogą nam posłużyć obok tradycyjnej plasteliny takie materiały plastyczne, jak: masa solna, glina, masa papierowa. Podobne masy: papierowa i solna są proste w przygotowaniu przez dzieci, co stanowi dodatkową atrakcję.

MASA SOLNA:

Sposoby uzyskania masy:

- I. 1 część mąki pszennej np. wrocławskiej + 1 część soli – wymieszać i dodać bardzo małą ilość wody.
- II. 30 dkg mąki + 30 dkg soli + łyżka oliwy
- III. 1 część mąki + 1 część soli + płynny klej roślinny lub kłajster
- IV. Masa na wykonanie broszek
1 część mąki pszennej + 1 część soli + białko z jajka

Masę kolorową przygotowujemy jak wyżej i dodajemy zamiast wody płynną farbę plakatową.

Inną propozycją plastyczną są prace konstrukcyjne z wykorzystaniem różnych materiałów odpadowych takich jak: opakowania po produktach spożywczych, pudełka, butelki plastikowe itp.

VII. ORIGAMI

Jest to sztuka składania papieru. Składanie wymaga koncentracji, dziecko zapamiętuje kolory, kształty, sposoby zgięć o różnym stopniu zaawansowania, samo odkrywa różne kombinacje, które dowartościowują go jako twórcę.

W tej technice ważną staje się umiejętność zgięcia papieru w odpowiednim miejscu i w odpowiedniej kolejności.

VIII. MANDALE

Mandale to rodzaj ornamentyki wywodzącej się z Dalekiego wschodu, mają zastosowanie m.in. w architekturze. Proponowane rysunki stwarzają możliwość uzyskania atmosfery spokoju, ciszy, skupienia.

Zastosowanie mandali jest wielorakie:

- jako barwne elementy dekoracyjne klas i korytarzy szkolnych
- jako ornament nanoszony na zaproszenia, pocztówki, identyfikatory, znaki, ordery
- jako szablony kompozycji do wyszywania, haftowania
- jako szablony witraży okiennych

To tylko niektóre z możliwości, jakie stwarzają mandale. Uniwersalność rysunków jest bardzo obszerna, a ich wykorzystanie uzależnione od inwencji nauczyciela i uczniów.